

*До спеціалізованої вченої ради
Д 41.884.04 у Одесському
державному університеті
внутрішніх справ (65014, м. Одеса,
вул. Успенська, 1)*

**ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА –
Мердової Ольги Миколаївни –
на дисертацию Іващенко Володимира Валентиновича
«Адміністративно-правове регулювання економіки: порівняльно-
правовий аспект», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю
12.00.07 – адміністративне право і процес; інформаційне право;
фінансове право**

Актуальність теми дисертаций. Одним з важливих завдань Української держави є забезпечення стабільного функціонування економіки, реалізація якого є чинником виконання соціальних гарантій, подальшого розвитку суспільства, повоєнної відбудови тощо. Відтак, важливого значення набуває і проблематика адміністративно-правового регулювання економічної діяльності, через яке безпосередньо відбувається державно-владний вплив на економічну сферу.

Адміністративно-правове регулювання економічної діяльності в Україні визнається ключовим інструментом у забезпеченні стабільності економіки та розвитку суспільства. Однією з найважливіших функцій такого регулювання є створення сприятливих умов для бізнесу, забезпечення прозорості в економічних відносинах, а також здійснення ефективного контролю за виконанням законів та нормативів.

Сприяння розвитку підприємництва та залучення інвестицій стають важливими завданнями адміністративно-правового регулювання. Забезпечення простоти та прозорості процедур для реєстрації бізнесу, надання дозволів, а також ефективного врегулювання спорів і конфліктів між бізнесом та державою стає чинником належного інвестиційного клімату в країні.

Окрім цього, адміністративно-правове регулювання сприяє впровадженню та використанню сучасних стандартів управління, враховуючи вимоги міжнародних партнерів та світових економічних тенденцій. Забезпечення відповідності національного законодавства міжнародним стандартам сприяє інтеграції України в світове господарство.

Про актуальність теми дисертаційного дослідження вказує і її зв'язок з низкою наукових досліджень та державних програм, зокрема:

- Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019;
- Національною економічною стратегією на період до 2023 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179;
- темою наукових досліджень Міжнародного університету бізнесу і права «Основні напрямки адміністративно-правового вдосконалення процесів державного управління» (реєстраційний номер 0120U104591);
- науковою тематикою науково-дослідних робіт кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ «Забезпечення прав, свобод інтересів людини в сучасних умовах адміністративно-правовими засобами» (реєстраційний номер 0121U109272).

Таким чином, обрана дисертантом тема роботи повною мірою відповідає вимогам актуальності.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є однією з перших в українській правничій науці комплексним дослідженням порівняльно-правових аспектів адміністративного регулювання економічної діяльності у державах з різним державно-правовим режимом. На сьогодні у вітчизняній правничій науці фактично відсутні комплексні пізнання вказаного предмету дослідження.

Доволі аргументованими є висновки та основні положення дисертації, які мають наукову новизну, так, вкажемо на такі:

1. Порівняльно-правовий аналіз публічного управління економікою в державах з різним державно-правовим режимом дозволив дисертанту визначити та описати такі напрями запозичення досвіду держав повної та неповної демократії з управління економічною діяльністю та його імплементації у національне право: 1) соціально-правовий (охоплює собою заходи, пов'язані з загальними умовами удосконалення діяльності органів публічної влади: ефективна боротьба з корупцією; удосконалення освітньої складової державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування; прийняття єдиної концепції (програми) управління економічною сферою); 2) децентралізації та лібералізації сфери публічного управління (зменшення частки державних і комунальних підприємств серед суб'єктів господарювання та організацій їх через призму сервісної функції; лібералізація фіiscalної системи, системи стандартизації та сертифікації; контроль за дотриманням антимонопольного законодавства); повсюдне впровадження «єдиного вікна» та використання досягнень ІТ); 3) залучення іноземних інвестицій; 4) впровадження і реалізація соціальних стандартів. (с. 177 дисертації);

2. Наведення авторських визначення понять «адміністративно-правове регулювання економіки», під яким запропоновано розуміти діяльність уповноважених органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованої на раціональне використання ресурсів різного походження задля належного функціонування економіки різного

рівня й забезпечення сталого розвитку всієї країни як єдиного соціально-економічного та правового механізму; «державно-правовий режим», під яким запропоновано розуміти сукупність форм та методів здійснення публічної влади, а також рівень участі громадян в управлінні справами держави та суспільства; ««економічні санкції» в умовах геополітичних конфліктів», під якими запропоновано розуміти економічні заходи обмежувального характеру, що проявляються через адміністративно-правові обмеження загального та спеціального характеру (с. 19-20 дисертації).

3. Доведено, що основним детермінантом, який кардинально впливає на адміністративно-правове регулювання економіки у відповідній країні, є її державно-правовий режим (імплементація досвіду функціонування окремих інституцій, а також засобів адміністративно-правового регулювання економіки буде безрезультатною, якщо не врахувати онтологічні характеристики способу здійснення публічної влади) (с. 18 дисертації).

4. Охарактеризовано адміністративно-правове регулювання економіки у державах повної демократії, неповної демократії, з гібридним державно-правовим режимом, з авторитарним державно-правовим режимом. При цьому визначено, що імплементація досвіду адміністративного регулювання економіки в державах повної та неповної демократії має відбуватися з одночасним удосконаленням самої управлінської діяльності в напрямі фактичного виконання вимог верховенства права та ін. (с. 18-19 дисертації).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Достовірність висновків та наукових положень дисертації забезпечується низкою чинників: достатньою кількістю та різноманітністю опрацьованої джерельної бази, критичним аналізом наукової та емпіричної

бази, веденням коректної полеміки, вдалою й продуманою логікою викладення матеріалу, що дозволило авторові виконати поставлені перед собою завдання.

Окремо слід вказати на правильне визначення методології дослідження та ґрунтування роботи на результатах визначення індексу демократії, який щорічно вираховується Economist Intelligence Unit (дані за 2021 і 2022 роки); державної статистичної звітності щодо кількості підприємств, установ, організацій; результатів досліджень порівняльної характеристики приватних та державних підприємств щодо їх ефективності та ін.

Оцінка змісту та завершеності дисертаційної роботи. Структурно дисертаційне дослідження складається з таких частин: анотації, вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, 2 додатків, що включають акти впровадження результатів проведеного дослідження.

Автором правильно визначено об'єкт (суспільні відносини у сфері економіки в Україні та за кордоном з огляду на державно-правовий режим певної країни) та предмет дослідження (порівняльно-правовий аспект адміністративно-правового регулювання економіки).

Перший розділ роботи присвячений з'ясуванню стану дослідження адміністративно-правового регулювання економічної сфери. Дисертантом обґрунтовано доцільність поділу джерельної бази дослідження на три групи: наукові праці, присвячені окремим аспектам правового регулювання економічних відносин адміністративно-правовими засобами (у тому числі й порівняльно-правові аспекти такого регулювання); наукові праці, присвячені загальним аспектам державного регулювання економічних відносин (у тому числі й порівняльно-правові аспекти такого регулювання); наукові праці, присвячені окремим аспектам провадження порівняльних досліджень соціально-правових явищ.

Не можна не вказати про правильне визначення методології пізнання, зокрема у структурному аспекті, з виокремленням методологічних принципів; методологічних підходів; методів пізнання.

У другому розділі безпосередньо наводиться загальна характеристика адміністративно-правового регулювання економічної сфери у державах з різними державно-правовими режимами.

Дисертантом наводяться та розкривається питання адміністративно-правового регулювання економіки у окремих державах, які відносяться відповідно до повної демократії, неповної демократії, гібридного та авторитарного режимів.

Цілком правильним є висновок дисертанта про те, що «засоби, які використовуються владними інституціями задля врегулювання економічної діяльності в державах повної демократії, мало чим відрізняються від тих засобів, що використовуються іншими європейськими державами (і державами західної правової цивілізації), що вказує на важливість при здійсненні такого адміністративного регулювання чіткого слідування вимогам законодавства і, зокрема, вимогам верховенства права, зважання на необхідність забезпечення прав людини (с. 130 дисертації).

Відзначимо і обґрунтований висновок дисертанта про те, що авторитаризм спричиняє негативні наслідки для суспільства, зокрема, роблячи можливими порушення прав людини, призводячи до економічної та політичної нестабільності. Приклади (відносно) інтенсивного економічного розвитку окремих авторитарних режимів переважно носять короткостроковий характер та пов'язані з лібералізацією окремих аспектів управління економікою. При цьому населення держав з авторитарним режимом переважно відсторонено від результатів такого економічного розвитку. (с. 132-133 дисертації).

Третій розділ роботи присвячений проблемі сучасного стану та визначенняю напрямів удосконалення адміністративного регулювання економіки в Україні.

Окремо слід вказати на правильне виокремлення автором трьох аспектів, у яких слід розглядати стан адміністративно-правового регулювання економічної діяльності в Україні: стан регулювання до моменту збройної агресії та введення правового режиму воєнного стану; стан регулювання в умовах введеного правового режиму воєнного стану; стан регулювання в повоєнний період розвитку Української держави (с. 176 дисертації).

Загалом зміст дисертаційної роботи заслуговує на позитивну оцінку, дисертацію слід визнати завершеною працею, у якій автор піднімає актуальні для вітчизняної адміністративно-правової науки проблеми та вказує на напрями їх розв'язання.

Дисертаційне дослідження повною мірою відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Зміст роботи відповідає заявленій темі та плану. Матеріал викладається чітко, послідовно, юридично грамотно.

Анотація відповідає основному змісту роботи.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендацій щодо їх можливого використання. Основні положення та висновки, отримані В.В. Іванченком у результаті дослідження, можуть бути використані у:

- *правозастосовчій сфері* – під час реалізації приписів нормативно-правових актів, що регулюють економічні відносини;
- *правотворчій діяльності* – для удосконалення інституту адміністративно-правового регулювання економічних відносин;

- *науково-дослідній сфері* – для подальшого дослідження окремих аспектів адміністративно-правового регулювання економічних відносин (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ);
- *освітній сфері* – під час вивчення окремих тем з адміністративного права (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Основні положення, висновки й пропозиції, отримані у результаті дослідження, викладено у 8 наукових публікаціях, з яких 4 – наукові статті у виданнях, що визначені Міністерством освіти та науки України як фахові з юридичних наук, 1 наукова стаття – у періодичному правничому виданні іноземної держави, 3 – тези доповідей на науково-практичних заходах.

Усі статті містять повний опис наукових результатів, що підтверджує їх достовірність. У наукових працях не виявлено тотожних за змістом статей, опублікованих у фахових виданнях.

Основні положення та висновки дисертації було апробовано на науково-практичних заходах.

Водночас ознайомлення з дисертаційним дослідженням В.В. Іванченка дозволяє висловити окремі побажання й критичні зауваження.

1. Визначаючи практичну значимість одержаних результатів, автор вказує на можливість їх використання у практичній діяльності працівників органів державної влади та місцевого самоврядування (с. 21 дисертації). При цьому не акцентується увага на двох аспектах такої діяльності: нормотворчій (наприклад, локальна правотворчість) та правозастосовній. Вважаємо, що автору необхідно було б розділити вказане положення підрозділу «практичне значення одержаних результатів», вказавши на

означені нами напрями та визначивши ті завдання, які можуть бути розв'язані у межах кожного з них.

2. У підрозділі 2.3 наводиться характеристика адміністративно-правового регулювання економіки в межах країн, що відносяться до гібридного режиму. На нашу думку, залишається не повною мірою зрозумілим, досвід яких держав і що саме можна запозичити у національне право.

3. У підрозділі 3.1 автор аналізує сучасний стан адміністративно-правового регулювання економіки в Україні. І хоча у тексті роботи наводиться аналіз нормативних приписів окремих актів вітчизняного законодавства, варто вказати, що, на нашу думку, дисертанту доцільно було б більшу увагу приділити саме аналізу нормативно-правових актів, які регулюють економічну сферу.

4. Вважаємо, що дисертанту необхідно було адаптувати сформульовані пропозиції з удосконалення адміністративно-правового регулювання економіки в Україні до конкретних нормативно-правових актів та системно викласти пропозиції змін до вітчизняного законодавства.

Водночас, зазначені дискусійні положення не мають суттєвого впливу на позитивне сприйняття дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертація В.В. Іванченка є комплексним дослідженням, що відзначається високим науково-теоретичним рівнем, глибиною розробки, новизною підходу до вирішення наукової проблеми удосконалення адміністративно-правового регулювання економіки і обґрунтованістю отриманих результатів, які у повній мірі викладені в опублікованих працях.

Дисертація Володимира Валентиновича Іванченка «Адміністративно-правове регулювання економіки: порівняльно-правовий аспект» відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня

2013 року № 567 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 4, а її автор – Володимир Валентинович Іванченко – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; інформаційне право; фінансове право.

Офіційний опонент:
завідувач кафедри
адміністративно-правових
дисциплін факультету №2
Донецького державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Ольга МЕРДОВА

Підпис завідувача кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ кандидата юридичних наук, доцента Ольги Мердової засвідчує.

Начальник ВДСД
Донецького державного
університету внутрішніх справ

Юлія МЕРКУЛОВА